

Nr 28.

Ankom till riksdagens kansli den 24 mars 1919 kl. 1/2 2 e. m.

Bevillningsutskottets betänkande i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående tillfällig höjning av postavgifterna m. m. ävensom en i ärendet väckt motion.

(1:a avd.)

Närvarande: herrar Källman, Röing, Wijk, K. A. Nilson, Antonsson, Bäckström, Forssman, Boman, Vennersten, Jonsson i Hökhult, Holmström, Bergman, Broman, Westrup, Öhngren, Lundell, Bökelund, Johansson i Kullersta, Olsson i Ramsta och Uddenberg.

I en till riksdagen den 31 januari 1919 avlåten, till bevillningsutskottet hänvisad proposition, nr 81, har Kungl. Maj:t, under åberopande av propositionen bilagt utdrag av statsrådsprotokollet över civilärenden för samma dag, föreslagit riksdagen besluta,

att högsta medgivna vikten för inrikes brev skall utgöra 500 gram, med rätt för generalpoststyrelsen att utfärda närmare bestämmelser rörande vilka försändelser som med hänsyn till sin form må befordras såsom brev;

att befordringsavgifterna för inrikes brev skola utgå med följande belopp:

för annat brev än lokalbrev:

om brevets vikt icke överstiger	20 gram	15 öre
» vikten överstiger 20 men icke 125	»	30 »
» » » 125 » » 250	»	45 »
» » » 250 » » 500	»	60 » ;

för lokalbrev:

om brevets vikt icke överstiger	20 gram	10 öre
» vikten överstiger 20 men icke 125	»	20 »
» » » 125 » » 250	»	30 »
» » » 250 » » 500	»	40 » ;

att befodringsavgiften för inrikes brevkort skall utgöra:

för enkelt brevkort.....	10 öre
» dubbelt »	20 » ;

att 11 och 12 §§ i förordningen den 17 juni 1916 angående villkoren för postbefordran av tidningar och andra periodiska skrifter skola erhålla följande ändrade lydelse:

»11 §.

1 mom. Om — — — — — två kilogram.

2 mom. Utgivarkorsband, som blir obeställbart, är postverket icke skyldigt att återbefordra till avsändaren, med mindre denne genom tillkännagivande å försändelsen dels hemställt, att försändelsen i händelse av obeställbarhet återsändes, dels ock förbundet sig att för återbefordringen erlægga avgift såsom för korsband i allmänhet.

3 mom. Finner — — — — sägs.

4 mom. I övrigt skola beträffande tidningar, som avlämnas till postbefordran såsom utgivarkorsband, tillämpas de bestämmelser, som gälla för befordran av korsband i allmänhet, dock ej vad angår högsta vikt för varje särskild försändelse.

12 §.

1 mom. Oinbundet — — — — — tidning.

2 mom. Å — — — — — samma bilaga.

3 mom. Följande — — — — — huvudnumret.

4 mom. Särskild — — — — — sistnämnda tidning.

5 mom. Även — — — — — regelbundet medfölja tidningen.

6 mom. Den omständigheten, att ett tryckalster inklistrats eller annorledes fästs i tidning eller tidningsbilaga, medför icke i och för sig befrielse för utgivaren att särskilt för detta tryckalster erlægga sådan avgift, som i 5 mom. sägs»;

att befodringsavgiften för annat inrikes korsband än utgivarkorsband eller sådant korsband, som innehåller uteslutande blindskrift, skall för var vikt av 100 gram eller del därav utgå med 5 öre, när fråga är om annan försändelse än lokalförsändelse, och med 3 öre, när fråga är om lokalförsändelse, dock att minsta avgiften skall utgöra för korsband, inne-

hållande affärshandling, 15 öre, när fråga är om annan försändelse än lokalförsändelse, och 10 öre, när fråga är om lokalförsändelse, samt för korsband, innehållande varuprov, 10 öre för annan försändelse än lokalförsändelse och 6 öre för lokalförsändelse;

att befodringsavgiften för inrikes korsband, som innehåller uteslutande blindskrift, skall, för var vikt av 500 gram eller del därav, utgöra 5 öre, när fråga är om annan försändelse än lokalförsändelse, och 3 öre, när fråga är om lokalförsändelse;

att högsta medgivna vikten för inrikes korsband, innehållande varuprov, och för inrikes korsband, innehållande endast blindskrift, fortfarande skall utgöra, för det förra slaget av försändelser 350 gram och för det senare försändelseslaget 3 kilogram, samt att högsta vikten för utgivarkorsband fortfarande skall vara obegränsad, men att högsta medgivna vikten för annat inrikes korsband skall utgöra 500 gram;

att korrespondent, som samtidigt avlämnar ett större antal andra trycksakskorsband än utgivarkorsband av sins emellan lika vikt och lika format, må, under de närmare villkor, som generalpoststyrelsen har att bestämma, vid befodringsavgifternas erläggande åtnjuta rabatt med viss, av Kungl. Maj:t fastställd procent å det avgiftsbelopp, som enligt den vanliga korsbandstaxan skall utgå;

att avgiften för inrikes postanvisning eller postförskott skall utgå med följande belopp:

om postanvisnings- respektive postförskottsbeloppet uppgår						
till högst 5 kronor						15 öre
» beloppet överstiger 5 men ej 50 kronor						25 »
» » » 50 » » 100 »						35 »
» » » 100 » » 250 »						45 »
» » » 250 » » 500 »						55 »
» » » 500 » » 750 »						65 »
» » » 750 » » 1,000 »						75 » ;

att assurancesavgiften för inrikes försändelse skall utgå med följande belopp:

för assurancesbelopp av högst 500 kronor						30 öre
» » , som överstiger 500 men ej 1,000 kronor						50 »
» » , » » 1,000 » » 100,000 »						50 » för

1,000 kronor med tillägg av 10 öre för varje överskjutande belopp av 500 kronor eller del därav,

för assurancesbelopp, som överstiger 100,000 kronor 20 kronor 30 öre för 100,000 kronor med tillägg av 10 öre för varje överskjutande belopp av 1,000 kronor eller del därav;

att det inrikes portot för paket skall utgå enligt följande grunder, nämligen för paket, som väger

högst 1 kilogram, med	60 öre
mer än 1 men ej över 3 kilogram med	90 »
» » 3 » » » 5 » »	1 krona 20 »
» » 5 kilogram, med 1 krona 20 öre för de första 5 kilogrammen och därefter 40 öre för vart överskjutande kilogram eller del därav;	

att för skrymmande paket det ifrågavarande viktportot skall ökas med 50 procent och att, i fråga om vad med skrymmande paket förstås, skola tillämpas bestämmelserna i sådant hänseende enligt gällande internationella paketkonvention, dock med den eller de inskränkningar, som kunna föranledas av särskilda, utav Kungl. Maj:t till efterrättelse inom svenska postverket givna föreskrifter;

att för befordran med post icke skall mottagas inrikes paket av högre vikt än 5 kilogram, när järnvägsförbindelse finnes mellan paketets avgångs- och adressorter;

att de beslut, som i nu förevarande hänseenden kunna bliva meddelade, skola träda i kraft den 1 juli 1919, vid vilken tid de av 1918 års lagtima riksdag beslutade tillfälliga höjningarna av postavgifterna skola upphöra att gälla; samt

att besluten, utom i vad de avse högsta medgivna vikten å vissa försändelser, ändringar i förordningen den 17 juni 1916 ävensom rätt för korrespondent att vid avsändande av ett större antal trycksakskorsband i vissa fall åtnjuta rabatt, skola lända till efterrättelse allenast till och med den 31 december 1920.

Motionen I:
148.

I anledning av denna proposition har herr *Pers* inom första kammaren väckt en motion, nr 148, i vilken hemställts, att riksdagen ville avslå Kungl. Maj:ts proposition nr 81 angående tillfällig höjning av postavgifterna m. m.

Utskottet.
Läkande förslag 1917 och 1918.

Frågan om postavgifternas tillfälliga höjning har även vid 1917 års riksdag samt vid 1918 års lagtima riksdag av Kungl. Maj:t underställts riksdagens prövning.

Den proposition (nr 127), som i sådant hänseende framlades för förstnämnda riksdag, avsåg

att för nedannämnda slag av försändelser skulle utgå särskilda tilläggsavgifter till följande belopp, nämligen:

för lokalbrev	1 öre
» annat inrikes brev	2 »
» enkelt brevkort	1 »
» dubbelt brevkort	2 »
» korsband	1 »
» postanvisning eller postförskott	5 »

att, utan ändring av vad som gällde i fråga om ökning av viktportot för skrymmande paket, det inrikes portot för paket skulle utgå enligt följande grunder, nämligen för paket, som väger

högst 1 kilogram, med	40 öre
mer än 1 men ej över 3 kilogram, med	65 »
» » 3 » » 5 » »	90 »

» » 5 kilogram, med 90 öre för de första 5 kilogrammen och där-
 efter 40 öre för vart överskjutande kilogram eller del därav, samt

att de nya bestämmelserna skulle träda i kraft den 1 juli 1917.

I sitt i ämnet avgivna betänkande, nr 42, avstyrkte bevillningsutskottet de för vissa postförsändelser föreslagna särskilda tilläggsavgifterna, men tillstyrkte propositionen, i vad den avsåg höjning av paketportot. Andra kammaren biföll vad utskottet sålunda hemställt, under det att första kammaren anslöt sig till ett av sex reservanter inom utskottet framställt yrkande om bifall till propositionen. Vid anställd gemensam votering beträffande tilläggsavgifterna segrade andra kammarens mening. I enlighet med riksdagens sålunda fattade beslut höjdes följaktligen paketportot på sätt Kungl. Maj:t föreslagit från och med den 1 juli 1917.

Vid 1918 års lagtima riksdag föreslog Kungl. Maj:t (proposition nr 76) för tiden 1 april 1918—1 april 1920 dels en ytterligare höjning av paketportot, dels ock höjning av portosatserna för inrikes brev, brevkort, postanvisning och postförskott.

Motiveringen för Kungl. Maj:ts sistnämnda förslag avsåg att ådaga-lägga, att höjningarna vore erforderliga för att sätta postverket i stånd att, trots ökade driftkostnader, lämna ett något så när skäligt driftresultat.

Bevillningsutskottet avstyrkte vad Kungl. Maj:t föreslagit i fråga om höjning av avgifterna för inrikes brev och brevkort, men tillstyrkte den föreslagna höjningen av befodringsavgifterna för postpaket samt av postanvisnings- och postförskottsavgifterna, därvid utskottet hemställde, att de ändrade bestämmelserna skulle träda i kraft å dag under år 1918, som av Kungl. Maj:t bestämdes, samt gälla till och med den 31 december 1919.

Beträffande de av chefen för civildepartementet åberopade beräkningarna anförde bevillningsutskottet i sitt betänkande i ämnet (nr 22) bland annat följande.

Enligt tillgängligt material syntes den befarade förlusten under år 1918 röra sig om 2 à 3 millioner kronor och därvid vore att märka, att i 1918 års stat upptagits kostnader för krigstidstillägg och krigstidshjälp åt postpersonalen under år 1917 till ett belopp av omkring 2,500,000 kronor, vilka ju egentligen tillhörde 1917 års rörelse och av denna, som hade lämnat ett överskott av 9,000,000 kronor i stället för beräknade 4,700,000 kronor, väl kunnat bäras. Bortsågs från denna post, behövde således 1918 års rörelse *i och för sig* icke befaras medföra förlust. Genom den höjning av postanvisnings-, postförskotts- och postpaketavgifterna, vilken utskottet tillstyrkte, och som för 1918 kunde beräknas inbringa omkring 1,500,000 kronor, minskades för övrigt ytterligare risken för att 1918 års utgifter icke skulle kunna bestridas av dess inkomster.

För år 1919 hade räknats med krigstidstillägg och krigstidshjälp i samma utsträckning som under år 1918 ävensom med löne reglering för personalen. Utskottet ansåge emellertid, att nyssnämnda höjning av befodringsavgifterna för postpaket samt av postanvisnings- och postförskottsavgifterna, för helt år av generalpoststyrelsen beräknade till 1,948,300 kronor, skulle vara tillräcklig att möta den befarade förlusten.

Inom bevillningsutskottet yrkade sex reservanter bifall till Kungl. Maj:ts förslag utom beträffande giltighetstiden, i fråga varom reservanterna hade enahanda hemställan som utskottet. Sedan andra kammaren beslutat i överensstämmelse med bevillningsutskottets hemställan, men första kammaren antagit reservanternas förslag, anställdes i fråga om de delar, däri kamrarna stannat i skiljaktiga beslut, gemensam votering, vilken utföll i enlighet med första kammarens mening.

Genom en den 26 april 1918 utfärdad kungörelse angående tillfällig höjning av postavgifterna förordnade sedermera Kungl. Maj:t i överensstämmelse med riksdagens sålunda fattade beslut,

dels att avgifterna för inrikes brev, brevkort, postanvisning och postförskott skola för tiden från och med den 1 juni 1918 till och med den 31 december 1919 utgöra:

för lokalbrev:

om brevets vikt icke överstiger 20 gram	7 öre
» vikten överstiger 20 men icke 125 gram.....	15 »
» » » 125 » » 250 »	20 »

för annat inrikes brev:

om brevets vikt icke överstiger 20 gram.....	12 öre
» vikten överstiger 20 men icke 125 gram	25 »
» » » 125 » » 250 »	35 »

för brevkort, jämväl lokalbrevkort:

enkelt brevkort	7 öre
dubbelt »	15 »

för postanvisning eller postförskott:

om postanvisnings- resp. postförskottsbeloppet uppgår till högst 5 kronor	15 öre
» beloppet överstiger 5 men ej 25 kronor	20 »
» » » 25 » » 50 »	30 »
» » » 50 » » 100 »	35 »
» » » 100 » » 250 »	40 »
» » » 250 » » 500 »	45 »
» » » 500 » » 750 »	55 »
» » » 750 » » 1,000 »	65 »

dels ock att, utan ändring av vad för närvarande gäller ifråga om ökning av viktportot för skrymmande paket, det inrikes portot för paket skall för ovan nämnda tid utgå enligt följande grunder, nämligen för paket, som väger

högst 1 kilogram, med	60 öre
mer än 1 men ej över 3 kilogram, med	90 »
» » 3 » » » 5 »	1 krona 20 »
» » 5 kilogram, med 1 krona 20 öre för de första 5 kilogrammen och därefter 40 öre för vart överskjutande kilogram eller del därav.	

Den nu föreliggande propositionen avser i första hand en höjning av vissa postavgifter utöver vad som nu gäller. Höjningen är av Kungl. Maj:ts föreslagen att träda i kraft den 1 juli 1919 och gälla intill utgången av år 1920.

Propositionen.

I riksstaten för år 1918 upptogs postverkets bruttoinkomster till 34,900,000 kronor och driftkostnaderna till 28,900,000 kronor. Det för statsverket disponibla överskottet från postverket upptogs följaktligen till 6,000,000 kronor. Av de siffror, som chefen för civildepartementet meddelat till statsrådsprotokollet i detta ämne, inhämtas nu, att, sedan det ekonomiska resultatet av 1918 års drift blivit känt, det visat sig, att inkomsterna belöpt sig till i runt tal 45,843,000 kronor och utgifterna uppgått till något mera än 44,480,000 kronor, vadan det beräknade överskottet av 6,000,000 kronor reducerats till något över 1,350,000 kronor. Enligt vad departementschefen meddelat, faller utgiftsstegringen till huvudsaklig del på krigstidstillägg och krigstidshjälp, beträffande vilka man på förhand icke kunnat räkna med ens närmelsevis så stora belopp, som sedermera visat sig komma att utgå. Av 1918 års lagtima riksdag beviljade krigstidstillägg och krigstidshjälp hade sålunda belöpt

Redogörelse för den principiella motiveringen för propositionen.

sig till sammanlagt 6,341,350 kronor. På grund av samma års urtima riksdags beslut hade därutöver i extra krigstidstillägg och krigstidshjälp under år 1918 utbetalts 3,043,350 kronor. Vidare har departementschefen anmärkt, att i utgiftssumman för år 1918 även ingått ett belopp av 2,221,100 kronor, vilket utgjorde krigstidstillägg och krigstidshjälp för år 1917, men som belastat 1918 års utgiftsstat. I fråga om bedömandet av 1918 års driftresultat har departementschefen framhållit, att, om sistnämnda summa frånräknades och om 1918 års extra krigstidstillägg och krigstidshjälp icke tillkommit, 1918 års överskott skulle, oaktat de övriga utgifterna för krigstidstillägg och krigstidshjälp samt andra av tidsförhållandena föranledda utgiftsstegringar, kommit att något överstiga i staten beräknade 6,000,000 kronor.

I riksstaten för år 1919 äro postverkets bruttoinkomster beräknade till 47,615,000 kronor och dess driftkostnader till 43,015,000 kronor; överskottet från postverket är följaktligen upptaget till 4,600,000 kronor.

I fråga om driftkostnaderna för sistnämnda år, sådana desamma sedermera kunnat beräknas, inhämtas av vad chefen för civildepartementet anfört, bland annat, följande. Enligt ett under oktober månad 1918 verkställt överslag hade generalpoststyrelsen ansett sig då kunna beräkna postverkets utgifter för år 1919 till omkring 50,800,000 kronor. Därefter hade emellertid, enligt vad från generalpoststyrelsens sida meddelats, vissa nytillkomna förhållanden föranlett, att nämnda beräkning icke syntes komma att hålla streck. Sålunda hade styrelsen då icke haft anledning förutsätta ett så väsentligt högre krigstidstillägg för år 1919 som det, varmed man med ledning av senaste urtima riksdags beslut i fråga om krigstidstillägg för sistnämnda år numera måste räkna. Vittgående krav på löneförhöjningar för extra och tillfällig personal framträdde. Ett extra dyrtidstillägg åt lantpoststationsföreståndarna hade visat sig av behovet påkallat. Arvodesreglering för de med statens järnvägars stationer förenade poststationerna hade ifrågasatts. Förhållandena påkallade även omreglering av lantbrevbärarnas ersättningar. Krav på ökning av postverkets avgifter för järnvägspostbefordringen till statens järnvägar — i likhet med vad som ifrågasatts för de enskilda järnvägarna — hade framställts. Slutligen tydde en del utgiftsposter för år 1918 därpå, att utgifter av samma slag även för år 1919 måste beräknas högre än förut skett. Alla dessa omständigheter föranledde, att man hade att förutse, att 1919 års utgifter komme att uppgå till väsentligt högre belopp än de av generalpoststyrelsen ursprungligen beräknade.

Å andra sidan kunde, anförde departementschefen vidare, förhoppningar hysas därom, att 1919 års inkomster, i likhet med vad förhållan-

det varit under år 1918, komme att ej obetydligt överstiga de i riksstaten beräknade. På grund av ovan anförda förhållanden kunde man emellertid med all säkerhet utgå från, att utgifterna, därest ej särskilda åtgärder vidtoges, i så högst betydlig mån komme att överstiga de i riksstaten upptagna, att brist å rörelsen vore att emotse oaktat den redan beslutade tillfälliga portoförhöjningen för år 1919.

I fråga om beräkningen av driftresultatet för år 1920 har chefen för civildepartementet meddelat följande.

I skrivelse den 25 oktober 1918 hade generalpoststyrelsen beräknat postverkets inkomster för år 1920 till 43,050,000 kronor eller, under förutsättning att den redan beslutade tillfälliga höjningen av postavgifterna bibehölles, till 49,200,000 kronor. Driftkostnaderna för samma år hade antagits komma att, oberäknat krigstidstillägg och krigstidshjälp, uppgå till sammanlagt omkring 40,000,000 kronor. Därvid hade avlöningarna beräknats enligt den för år 1919 gällande avlöningsstaten. Med beräkning att krigstidstillägg och krigstidshjälp komme att utgå i samma utsträckning som vid tidpunkten för inkomstberäkningens verkställande kunde förutses för år 1919 och med hänsyn tagen jämväl därtill, att förslag om ytterligare löneförhöjning åt postverkets tjänstemän väntades bliva underställt 1919 års riksdag, hade generalpoststyrelsen kommit till ett utgiftsbelopp av omkring 54,700,000 kronor.

Numera måste man emellertid, anförde departementschefen vidare, räkna med att utgifterna komme att stiga till högre belopp än det sålunda beräknade. Med ledning av vissa preliminära uppgifter, som under hand lämnats av kommunikationsverkens lönekommitté, hade generalpoststyrelsen verkställt en approximativ beräkning av det väntade löneförslagets ekonomiska innebörd för postverket; och resultatet hade blivit ett betydligt större belopp än det, varmed styrelsen i oktober 1918 trott sig böra räkna.

På grund härav och i övrigt av samma orsaker, som inverkat på beräkningen för år 1919, fann departementschefen antagligt, att större brist under år 1920 än den av generalpoststyrelsen först beräknade kunde komma att uppstå; och ansåg sig departementschefen kunna uppskatta bristen till omkring 16,000,000 kronor.

Med stöd av de sålunda i huvudsak återgivna beräkningarna har departementschefen uttalat, att det ekonomiska resultatet av postverkets rörelse syntes bliva under åren 1919 och 1920 så ogynnsamt, att det vore oundgängligen nödvändigt, att en ytterligare förhöjning av

postportona med det snaraste komme till stånd. Såvitt möjligt måste denna förhöjning enligt departementschefens mening bestämmas sålunda, att en skälig vinstmarginal vore att påräkna, i vilket sammanhang departementschefen erinrat, att i förslaget till riksstat för år 1920 överskottet å postverkets rörelse beräknats till 4,000,000 kronor.

Beträffande *den ekonomiska innebörden* av Kungl. Maj:ts förevarande förslag hava inom generalpoststyrelsen verkställts statistiska beräkningar, vilka givit till resultat, att under förutsättning att portoförhöjningarna ej åstadkomme minskning i poströrelsen, postverket skulle beredas en årlig merinkomst av, i runt tal, 16,650,000 kronor, med fördelning på de olika slagen av försändelser enligt följande tabell:

Slag av försändelser.	Merinkomst för postverket. Kronor.
Riksbrev	10,200,000
Lokalbrev	1,600,000
Vissa försändelsers överförande från brev- till paketposten i samband med höjning av brevvikten	100,000
Brevkort	2,100,000
Reglering av korsbandsportot	400,000
Postanvisningar och postförskott	700,000
Assurerade försändelser	50,000
Paket	1,500,000
Summa	16,650,000

Chefen för civildepartementet har emellertid, enligt vad statsrådsprotokollet i ämnet utvisar, med stöd av senare erhållna upplysningar ansett sig våga räkna med en något större inkomstökning av den ifrågasatta portoförhöjningen än den nyss angivna. I sådant hänseende har departementschefen anfört följande. Generalpoststyrelsen hade i sin utredning beräknat förhöjda avgifter endast för inrikes försändelser. Höjdes emellertid avgifterna för inrikes brev och brevkort, bleve det nödvändigt att — såsom även skett vid nu gällande tillfälliga höjning av de inrikes avgifterna — vidtaga en motsvarande höjning av avgifterna för försändelser till Danmark och Norge. En sådan förhöjning kunde beräknas medföra en inkomstökning av närmare 500,000 kronor. Enär dessutom — bland annat på grund av nu kända siffror för år 1918 — vissa av

generalpoststyrelsen beräknade belopp kunde, utan att nödig försiktighet åsidosattes, i någon mån höjas, syntes inkomstökningen genom de ifrågasatta portoförhöjningarna, även om någon ökning av antalet försändelser icke inträdde, kunna beräknas komma att överstiga 18,000,000 kronor. Med hänsyn till såväl detta förhållande som den omständigheten, att det ej syntes vara uteslutet, att åtminstone någon del av svenska postverkets tillgodohavanden av vissa utländska postförvaltningar för transitbefordran av post genom Sverige under krigsåren kunde komma att under år 1920 tillföras postkassan, hölle departementschefen före, att genom den föreslagna portoförhöjningen postverkets inkomster för sistnämnda år skulle kunna bringas till den höjd, att den uppkommande vinstmarginalen komme att i det närmaste sammanfalla med det i statsverkspropositionen upptagna beloppet, 4,000,000 kronor.

Då frågan om tillfällig höjning av postavgifterna var före vid 1917 års riksdag samt vid 1918 års lagtima riksdag, synes i stort sett enighet hava rått därom, att under normala förhållanden någon höjning icke bort ifrågakomma, och likaså därom, att en tillfällig höjning borde företagas, endast om och i den mån en sådan oundgängligen erfordrades för att sätta postverket i stånd att lämna ett skäligt driftresultat. De betänkligheter, som framkommo, torde huvudsakligen hava varit grundade på den uppfattningen, att postverkets affärsställning icke kunde anses ur den sålunda angivna synpunkten med nödvändighet påkalla de höjningar som föreslagits.

Den motivering, chefen för civildepartementet anfört till stöd för det föreliggande förslaget, synes giva vid handen, att utgångspunkten även för detta varit samma principiella åskådning, till vilken även bevillningsutskottet nu vill giva sin anslutning.

De förhoppningar, som 1918 års bevillningsutskott uttalade i fråga om resultatet av postverkets drift under år 1918, hava icke besannats och vad samma utskott ansåg i fråga om utsikterna för 1919 års drift torde i belysning av de av departementschefen nu framlagda beräkningarna icke kunna vidhållas. Oaktat de av Kungl. Maj:t föreslagna avgiftshöjningarna godkändes av riksdagen och trädde i kraft den 1 juni 1918, har, som ovan är nämnt, överskottet för sistnämnda år, beräknat till 6 miljoner kronor, icke uppgått till mera än något över 1,350,000 kronor; och riktigheten av den slutsats, till vilken departementschefen i sina beräkningar kommit beträffande resultatet av 1919 års verksamhet, nämligen att brist är att motse i trots av den redan beslutade portohöjningen för samma år, finner sig utskottet icke kunna jäva.

*Utskottets
yttrande i
princip.*

Läget är följaktligen nu såtillvida ett annat än 1917 och 1918, som någon tvekan nu icke kan uppstå om nödvändigheten av ytterligare avgiftsökningar. Det av Kungl. Maj:t i sådant syfte framlagda förslaget var av generalpoststyrelsen beräknat att åstadkomma en inkomstökning för år 1920 av i runt tal 16,500,000 kronor. Sedermera har departementschefen på ovan återgivna skäl ansett sig kunna räkna med en inkomstökning, tillräcklig att icke blott täcka den för samma år till 16,000,000 kronor beräknade bristen utan även bereda statsverket ett överskott, i det närmaste sammanfallande med det i statsverkspropositionen upptagna eller 4 miljoner kronor.

Bevillningsutskottet, som finner ytterligare portohöjningar oavvisligen påkallade för att förebygga förlust å postverkets drift ej mindre under innevarande år än även under 1920, anser även riktigt att söka så avväga höjningarna, att åtminstone något överskott uppkommer. Mot generalpoststyrelsens och departementschefens beräkningar har utskottet ingen anmärkning att framställa. Utskottet finner sig sålunda kunna i princip förorda bifall till Kungl. Maj:ts förslag.

*Motionen: I:
148.*

I detta sammanhang vill utskottet något beröra de skäl för avslag på Kungl. Maj:ts proposition, vilka anförts i herr Pers ovan omnämnda motion och vilka av motionären sammanfattats i följande motiverade hemställan:

»Då riksdagen nu inbjudes att ikläda den allmänhet, som betjänar sig av posten, högst betydligt ökade avgifter, som sannolikt komma att kvarstå även sedan det tillfälliga behov upphört, som nu föranleder dessa kravs framställande, och därvid icke förbundits någon utsikt till att allmänheten skulle komma i åtnjutande av den lättnad, som en tidsenlig utveckling av postväsendet, framför allt på landsbygden, skulle innebära, så tillåter jag mig hemställa, att riksdagen ville avslå Kungl. Maj:ts proposition nr 81 angående tillfällig höjning av postavgifterna m. m.»

Utskottet.

Gent emot motionärens antagande, att de höjda postavgifter, som nu kunna bliva beslutade, skulle komma att förbli gällande, även sedan de skäl bortfallit, vilka föranlett deras införande, vill utskottet, i anslutning till sin nyss uttalade principiella uppfattning av den föreliggande frågan, ytterligare framhålla, att då utskottet nu tillstyrker de av Kungl. Maj:t föreslagna portohöjningarna att gälla intill utgången av år 1920, utskottet därvid förutsätter, att för tiden därefter någon fortsatt höjning av de fasta postavgifterna icke skall ifrågasättas, därest icke sådant visar sig oundgängligen erforderligt för att postverkets inkomster skola kunna beräknas räcka till att täcka samtliga med dess drift förenade

kostnader och därutöver lämna ett överskott, som kan anses såsom skälig ränta på det i postverket bundna kapitalet.

Vad motionären anfört om att propositionen icke åtföljts av något program för en tidsenlig utveckling av postväsendet berör ett ämne, som enligt utskottets mening saknar samband med den uppgift, som föreligger, nämligen att genom extraordinära och snabba åtgärder förebygga, att postverkets drift går med förlust.

Bevillningsutskottet övergår nu till att, i huvudsaklig anslutning till departementschefens anförande, redogöra i korthet för innebörden av förslaget i dess olika delar. *Redogörelse för förslagets detaljer.*

Höjningen av *brevportot* är den med avseende på den åsyftade inkomstökningen viktigaste delen av förslaget, vilket härutinnan innebär, att befordringsavgiften för annat inrikes brev än lokalbrev — s. k. riksbrev — skulle förhöjas med 50 procent på de ordinarie avgifterna eller till respektive 15, 30 och 45 öre å nuvarande viktgrupper samt att portot för lokalbreven skulle sättas till två tredjedelar av riksportot, eller 10, 20 och 30 öre — motsvarande en höjning av de ordinarie avgifterna med 100 procent. I samband härmed skulle för vinnande av bättre överensstämmelse i förhållandet mellan brevportot, å ena, samt avgiften för särskilt paketförsändelser, å andra sidan, maximivikten för brev förhöjas från nuvarande 250 till 500 gram, därvid för den sålunda överskjutande viktsatsen skulle fastställas en ny portosats å respektive 60 och 40 öre, allt efter försändelsens art av riksbrev eller lokalbrev. Åt generalpoststyrelsen skulle tillika, för att från brevposten måtte utgallras en del försändelser, vilkas behandling som brev är med hänsyn till deras format förenat med stora olägenheter, lämnas bemyndigande att genom särskilda bestämmelser fastställa, vilka försändelser med hänsyn till deras form må befordras såsom brev.

Brevportot.

Den föreslagna ökningen av riksportot överensstämmer, enligt vad departementschefen meddelat, med den förhöjning, som vidtagits i ett stort antal främmande länder.

I fråga om brevkort avser förslaget, att avgiften skall bestämmas för enkelt brevkort till 10 öre och för dubbelt till 20 öre.

De för brev- och brevkortsporton sålunda föreslagna beloppen, vilka synas erforderliga för att åstadkomma den avsedda inkomstökningen, föranleda ingen erinran från utskottets sida. *Utskottet.*

Korsbanden.

Med proposition (nr 221) till 1916 års riksdag framlade Kungl. Maj:t förslag till ny förordning angående villkoren för postbefordran av tidningar och andra periodiska skrifter.

Vid motiveringen av nämnda förslag meddelade dåvarande chefen för civildepartementet, att inom generalpoststyrelsen igångsatts en undersökning rörande ändrade avgiftsbestämmelser för vissa slag av korsbandsförsändelser. I den skrivelse (nr 263), vari riksdagen tillkännagav sitt beslut i anledning av sistnämnda proposition, framhöll riksdagen såsom önskvärt, att berörda utredning komme att omfatta hela spørgsmålet om ett rätt avvägande av avgifterna för de olika slagen av korsbandsförsändelser. En sådan utredning föreligger nu i den skrivelse från generalpoststyrelsen, som ligger till grund för den förevarande propositionen. I överensstämmelse med vad styrelsen föreslagit, innebär Kungl. Maj:ts förslag i fråga om korsbanden en genomgående reglering av de nu gällande avgifterna, vilka ej undergått någon förändring i samband med den förra året beslutade tillfälliga höjningen av postavgifterna.

Korsbandsförsändelserna utgöras för närvarande av fyra grupper, nämligen tidningskorsbanden — bestående av dels de vanliga tidningskorsbanden, dels ock de s. k. utgivarkorsbanden — andra trycksaker, affärshandlingar och varuprov.

Beträffande tidningskorsbanden äro lägre avgifter fastställda än för de övriga korsbanden. Förslaget innebär nu, att de särskilda portosatserna för vanliga tidningskorsband skola upphöra att gälla. Av den förebragta utredningen synes framgå, att något egentligt skäl ej förefinnes att vidare beträffande de vanliga tidningskorsbanden bibehålla en lägre portoavgift än för korsband, innehållande andra trycksaker. För tidningsutgivare ställer det sig nämligen bekvämare och ekonomiskt fördelaktigare att försända tidningar som utgivarkorsband; och beträffande de fall, då tidskrifter distribueras genom andra än utgivaren, är att märka att Kungl. Maj:t äger, jämlikt 11 § 3 mom. i den av 1916 års riksdag antagna, den 17 juni samma år dagtecknade förordningen angående villkoren för postbefordran av tidningar och andra periodiska skrifter, i särskilt fall, när omständigheterna därtill föranleda, medgiva även annan än tidningsutgivare rätt att avsända tidningskorsband mot den avgift, som är stadgad för utgivarkorsband.

Genom sådana medgivanden torde de önskemål kunna tillgodoses, vilka enligt vad departementschefen meddelat till Kungl. Maj:t framförts av svenska bokförläggarföreningen, vilken hemställt, att, för undvikande av ett fördyrande av distributionen av tidskrifter genom bokhandels-

affärer, antingen det nuvarande vanliga tidningskorsbandsportot måtte bibehållas eller distribuenterna medgivas rätt att begagna utgivarkorsband.

I fråga om de korsbandsförsändelser, som innehålla andra trycksaker, ävensom dylika försändelser, innehållande affärshandlingar och varuprov, avser Kungl. Maj:ts förslag en genomgående och enhetlig reglering av portosatserna. Förslaget härutinnan, som enligt vad nyss antytts även skulle komma att avse de nuvarande vanliga tidningskorsbanden, innebär, att portot skulle utgöra 5 öre för varje viktsats av 100 gram eller del därav — i lokalposten 3 öre för motsvarande viktsats. En minimiavgift skulle dock utgå för korsbandsförsändelser, innehållande affärshandlingar eller varuprov, med respektive 15 och 10 öre — i lokalposten 10 och 6 öre. Vidare skulle — för att de ur postbehandlingssynpunkt mera gynnsamt än paketen ställda korsbanden ej skulle behöva komma till användning i fråga om allt för tunga försändelser — maximivikten för korsbandsförsändelserna sänkas till densamma som för brev, eller sålunda till 500 gram, dock att nuvarande högsta medgivna vikt för försändelser, innehållande varuprov, 350 gram, skulle bibehållas. Den sålunda föreslagna omregleringen skulle medföra en mindre förhöjning — med 1 öre — i avgiften för korsband, innehållande 50 gram och därunder; för tyngre korsband komme förhållandet att bliva det motsatta och särskilt komme avgifterna för korsband av hög vikt att bliva ej obetydligt lägre än de nuvarande avgifterna. Förslaget i fråga är avsett att i stort sett bringa avgifterna för korsband i bättre överensstämmelse med avgifterna för brev och paketpostförsändelser.

För två särskilda fall har Kungl. Maj:t föreslagit modifikationer i de allmänna reglerna om portona för korsbandsförsändelser.

Den ena avser det redan nu gällande undantaget i fråga om befordran av korsband, innehållande uteslutande blindskrift. Förslaget innebär endast sådan jämkning av nuvarande bestämmelser i detta avseende, att portot skulle bestämmas till 5 respektive 3 öre för var vikt av 500 gram eller del därav i stället för, såsom för närvarande, 4 respektive 2 öre. Jämkningsen avser att åstadkomma större enhetlighet vid jämförelse med portosatserna för korsband i allmänhet.

Den andra föreslagna jämkningen består däri, att om en korrespondent samtidigt avlämnar ett större antal andra korsbandsförsändelser än utgivarkorsband av lika vikt och lika format samt innehållande trycksaker, han skulle komma i åtnjutande av viss rabatt å de vanliga befordringsavgifterna för korsband. Härmed komme, anmärker departementschefen, ett av representanter för vissa affärskretsar sedan länge uttalat önskemål — vilket jämväl berörts i 1916 års riksdags nyssnämnda

skrivelse — att tillgodoses. Enligt vad generalpoststyrelsen meddelar, har styrelsen tänkt sig en rabatt av högst 20 procent, men har, för att rabatten må kunna lättare anpassas efter erfarenheten, densamma i förslaget ej till beloppet fastställt utan gjorts beroende av Kungl. Maj:ts avgörande, därvid de närmare villkoren för rabattens åtnjutande skulle bestämmas av generalpoststyrelsen.

Utskottet. Någon anledning till erinran på denna punkt föreligger icke från utskottets sida.

Postanvisnings- och postförskottsporton. Kungl. Maj:ts förslag beträffande *postanvisnings- och postförskottsavgifterna* avser en sådan omläggning av avgifterna, att en mer enhetlig skala för de olika avgiftsgrupperna skulle vinnas. Förslaget, vilket icke föranlett någon utskottets erinran, beräknas medföra en mindre inkomst utöver vad som med nu utgående tillfälliga avgifter beräknats uppkomma.

Assuransavgifter. I fråga om *assuransavgifterna*, beträffande vilka några ändringar hittills ej ägt rum under kristiden, skulle enligt förslaget avgiftsskalan för högre assuransbelopp komma att i viss mån förhöjas. Icke heller i denna del har utskottet något att erinra.

Paketportot. Avgifterna för *paket* hava undergått förhöjning såväl 1917 som 1918. Såsom skäl härtill har åberopats icke blott behovet av ökade inkomster utan även och i främsta rummet, att de taxeförhöjningar, som vidtagits vid järnvägarna, medfört en ökning av postverkets paketpost med en hel del större gods, som förut befordrats med järnväg, en ökning som för postverket varit olämplig, enär tillräckligt utrymme för sådana försändelser icke funnits å postvagnarna eller å postanstalterna. Nämnda förhållande fortgår, enligt vad generalpoststyrelsen meddelat, alltjämt. Till förebyggande härav har Kungl. Maj:t, som nu icke föreslår någon ytterligare höjning av avgifterna för paket, förordat ett förbud mot befordran med post av inrikes paket av högre vikt än 5 kilogram i de fall, när järnvägsförbindelse finnes mellan paketets avgångs- och adressorter.

Utskottet. I likhet med Kungl. Maj:t har utskottet ansett skäl föreligga att vidtaga ytterligare åtgärder för att befria postverket från befordran av de tyngre paket, som i vanliga fall plägat befordras med järnväg. Men då otvivelaktigt allmänheten i stor utsträckning sätter värde på att kunna även för tyngre paketförsändelser anlita postverket, vars inlämningsställen ofta äro lättare tillgängliga än järnvägarnas och

som därjämte erbjuder i regel snabbare befordran ävensom möjlighet att assurera, har utskottet ansett sig böra undersöka, huruvida det avsedda syltet icke skulle kunna i tillräcklig mån tillgodoses, även om något större möjlighet erbjödes allmänheten att för paketsförsändelser begagna sig av postverket. I sådant hänseende har utskottet rådfört sig med vederbörande inom generalpoststyrelsen och därvid erhållit upplysningar, sammanfattade i en av byråchefen i styrelsen H. Askberg avgiven promemoria, vilken, åtföljd av en i promemorian åberopad tabell, vilken här icke ansetts behöva intagas, är av följande lydelse:

Därest förslaget, att postverket skulle befrias från att befordra paket av mer än 5 kilograms vikt mellan orter, som äro förbundna genom järnväg, anses böra i någon mån modifieras, skulle något av följande alternativ kunna tänkas:

1) Sådan befordran, om vilken nu är fråga, kunde medgivas mot en *särskild, förhöjd avgift*. En dylik anordning skulle emellertid hava till följd, att, om två i fråga om vikt och även i övrigt lika postpaket befordrades det ena mellan orter med järnväg och det andra helt eller delvis å landsväg, det förra paketet skulle, även om befordringsvägen vore kortare, draga högre avgift än det senare paketet. Detta vore så mycket oegentligare, som landsvägsbefordran ställer sig för postverket kostsammare än järnvägsbefordran.

2) Befordran av nu ifrågavarande slag kunde medgivas under förutsättning att *paketen assurerades*. I sådant fall skulle emellertid vederbörande avsändare nödgas inslä paketen på det noggranna sätt, som är föreskrivet beträffande assurerad försändelse. Å andra sidan bleve den avgift (vanlig befordringsavgift + assurancesavgiften), mot vilken avsändaren av ett tyngre paket erhöle rätt att få paketet postbefordrat, icke högre än att det i stor utsträckning skulle ställa sig billigare att sända ett paket under assurances med posten än att sända paketet med järnväg. Postverket skulle således sannolikt fortfarande få taga befattning med en stor del av de paket, från vilkas befordran postverket önskat bliva befriat, och paketens behandling (under assurances) bleve omständligare och fordrade större säkerhetsåtgärder än om paketen, såsom för närvarande kan ske, behandlades såsom »vanliga».

3) Befordringen i fråga kunde medgivas sådana paket, vilka skulle befordras såsom *ilpaket* och för vilka den särskilda ilpaketsavgiften således erlagts. Såsom ovannämnda sammanställning utvisar, bleve dock även i detta fall postavgiften understundom lägre än järnvägsavgiften. Härtill kommer, att postverket skulle nödgas befordra paketen med de snabbaste lägenheterna, d. v. s. sådana lägenheter, som äro mest belastade och för vilka i vissa fall — t. ex. å nattsnälltågen — någon större utökning av utrymmet på grund av järnvägstekniska skäl knappast låter sig göra.

4) Den kungliga propositionens förslag i nu förevarande hänseende kunde möjligen modifieras därhän, att för postbefordran mellan orter, förbundna med järnväg, skulle mottagas *paket i vikt av högst 10 kg.*, men att samtidigt stadgades, att medgivandet skulle gälla endast paket, som enligt postala bestämmelser *icke* är att anse såsom *skrymmande*. Med en sådan anordning erhöle postverket visserligen icke så stor befrielse från att befordra tyngre paket, som med propositionen avsetts, men å andra sidan befriades postverket från en hel del gods, vars befordran på grund av dess skrymmande beskaffenhet är särskilt besvärlig, och det är icke minst den på

senaste tiden förekommande starka ökningen av sistnämnda slags gods, som föranlett förevarande förslag i propositionen. Av samtliga inrikes paket beräknas 2 % (under 1918 omkring 150,000 st.) i vikt överstiga 10 kg.

Av de alternativ, som här ovan omnämnts, synes det med nummer 4) betecknade vara det för postverket antagligaste.

Med »skrymmande gods» avses, enligt vad utskottet inhämtat, följande:

1) Enligt *internationella* bestämmelser:

a) paket, som överstiga 1 meter 50 centimeter i någon som helst riktning;

b) paket, som i följd av sin form, sitt kubikinnehåll eller sin bräcklighet icke lätt låta sig förpackas med andra paket eller som kräva särskilda försiktighetsmått, såsom plantor och buskväxter i korgar, tomma burar eller sådana som innehålla levande djur, tomma cigarrlådor eller andra lådor, som äro sammanbuntade, möbler, korgmakeriarbete, blomsterbord, barnvagnar, spinnrockar, velocipeder o. s. v.

2) Enligt *inrikes svenska* bestämmelser (se k. kungörelsen den 25 juni 1917 angående avgiften för inrikes postpaket m. m.) gälla ovannämnda internationella föreskrifter, med den av generalpoststyrelsen meddelade tolkningen, att såsom skrymmande särskilt räknas sådana paket, som i förhållande till sin vikt upptaga stort utrymme, såsom större pappaskar, innehållande hattar eller andra bräckliga föremål av ringa vikt.

Även utskottet har ansett, att av de i ovan intagna promemoria anvisade olika möjligheterna att i allmänhetens intresse medgiva postbefordran av paket i något större utsträckning, än Kungl. Maj:ts förslag avser, den under punkt 4 avhandlade är att föredraga framför de övriga. Utskottet förbiser därvid givetvis icke, att härigenom i visst hänseende en inskränkning, utöver vad av Kungl. Maj:t avsetts, i möjligheten att sända paket med posten komme att inträda, nämligen såtillvida att paket, som vägde blott 5 kilogram eller därunder, skulle, om de vore skrymmande, uteslutas från postbefordran mellan orter, förbundna genom järnväg. Inom utskottet hava också betänkligheter uttalats mot en sådan begränsning, därvid anmärkts, att densamma kunde tilläventyrs komma att i särskilda fall medföra för allmänheten sådana olägenheter, som det vore önskvärt att undvika. Å andra sidan har framhållits, dels att begränsningen kan synas vara ur postverkets synpunkt skälig, dels ock att inskränkningen i rätten att med post försända vissa paket är, på sätt chefen för civildepartementet i sitt anförande till statsrådsprotokollet i detta ämne (sid. 29) särskilt påpekat, avsedd att erhålla endast provisorisk karaktär, varigenom tillfälle beredes att beträffande den ifrågavarande bestämmelsens definitiva lydelse framdeles tillgodogöra sig den erfarenhet, som under tiden för det provisoriska stadgandets giltighet kan vinnas.

Vid övervägande av sålunda framförda synpunkter har bevillningsutskottet ansett sig kunna förorda till antagande en bestämmelse, avfattad i enlighet med ovan sistberörda alternativ.

I anslutning till vad sålunda anförts får utskottet hemställa,

att riksdagen måtte, med avslag å herr Pers omförmälda motion, I: 148, samt med förklarande att Kungl. Maj:ts förevarande proposition nr 81 icke kunnat oförändrad bifallas, besluta i enlighet med Kungl. Maj:ts härovan intagna förslag med den ändringen, att i fråga om postbefordran av paket mellan orter, förbundna med järnväg, skall i stället för den av Kungl. Maj:t föreslagna bestämmelsen gälla följande:

att inrikes paket, vars inlämnings- och adressorter äro förbundna medelst järnväg, mottages till postbefordran allenast om paketet väger högst 10 kilogram och icke är skrymmande.

Stockholm den 21 mars 1919.

På bevillningsutskottets vägnar:

G. W. KÄLLMAN.

Reservation:

av herr *K. A. Nilson*, som ansett,
att utskottet i fråga om postbefordran av paket mellan orter, förbundna med järnväg, bort föreslå följande bestämmelse:

»*att* för befordran med post icke skall mottagas inrikes paket av högre vikt än 10 kilogram, när järnvägsförbindelse finnes mellan paketets avgångs- och adressorter;»

samt att utskottet bort föreslå jämväl den ändringen i Kungl. Maj:ts förslag, att bestämmelsen om rabatt i vissa fall vid avsändande av trycksaks korsband skulle erhålla följande lydelse:

»att korrespondent, som samtidigt avlämnar ett större antal andra trycksakskorsband än utgivarkorsband av sins emellan lika vikt och lika format, må enligt närmare bestämmelser, som Kungl. Maj:t äger utfärda, vid befodringsavgifternas erläggande åtnjuta rabatt å det avgiftsbelopp, som enligt den vanliga korsbandstaxan skall utgå».
